

ספרי' – אוצר הספרים – לויבאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מלויבאוויטש

ויצא

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ה
(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים ושבע לבריאה

לעילוי נשמת

בן דודי הרה"ת ר' יוסף יצחק ע"ה
בן - יבלחט"א הרה"ח הרה"ת ר' שלמה שניאור זלמן
וזוגתו מרת שולע שפרה שיחיו

קייזען

נפטר בדמי ימיו, בן מ"ד שנה, ביום י"ב כסלו ה'תשנ"ט
ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס ע"י בן דודו

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו
שגלוב

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

ז.

„ובאותו הזמן לא יהי שם לא רעב ולא מלחמה“ . . ומעין זה גם ברגעי הגלות האחרונים – שגם כאשר „מלכיות מתגרות כו“„ „מלך פרס מתגרה במלך ערבי . . וכל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים“, נמצאים בני במעמד ומצב של מנוחה ושלוש, כיון שהקב"ה אומר להם „בני אל תתייראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם . . הגיע זמן גאולתכם“, ו„מלך המשיח“ – גואלן של ישראל – „עומד על גג בית המקדש . . ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם“².

(משיחות ש"פ ויצא, ד' כסלו תשנ"א)

- 1) רמב"ם בסיום וחזרתם ספרו „משנה תורה“.
- 2) יל"ש ישעי' רמז תצט.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלוונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind> יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ב. תשובות המפרשים אינו מתאימות לפשט

הרמב"ן⁶ משיב לשאלה זו, שהאבות שמרו

רק מן האב ולא מן האם, ובמילא לא היו אחיות כלל עפ"י דין, כי „אין אבות לב"נ" (רש"י וירא כ, יב), ולכן אי"ז שייד"ל „תרי"ג מצות שמרתי“, כי מה שקיימו האבות כה"ת עד שלא ניתנה הוא דוקא בנוגע לציוויים (שמציאות כו שלא אחרי מ"ת היתה אסורה, נמנעו מזה האבות אף שלא נצטוו), משא"כ בנדודי, שכל המציאות דאחיות מן האב נתחדשה לאחר מ"ת ומקודם מ"ת לא היו אחיות כלל (במציאות תורנית), לא הוצרך יעקב להחמיר ע"ע בזה.

אבל – אינו. כי (א) מכיון ש(ע"פ דרך הפשט) טעם האיסור דשתי אחיות הוא בכדי שלא לסתור אהבה הטבעית כדלהלן סעיף ג, מסתבר שאיסור זה באחיות מן האב הוא גם בב"נ, מכיון שגם בהם ישנו טעם אהבה. וראה להלן הערה 21.
(ב) מפרשי (תולדות כו, ה) „שניות לעריות“ מוכרח שנוהרו גם בעריות שמצד קורבה דאב, שהרי כל השניות (לבד מאם אמו) הם בקורבה דאב (יבמות כא, סע"א)*. ובהכרח לומר, אשר (א) מה שקיימו כה"ת עד שלא ניתנה הוא גם כשהמציאות נתחדשה לאחר מ"ת. או (ב) לפי שאבהות היא מציאות תורנית גם בב"נ בנוגע לדינים אחרים עכ"פ, כמו כיבוד אב (רש"י ס"פ נח); ירושה (כדמוכה בפשטות מכ"כ עניני ירושה שקודם מ"ת); יחס (ראה רש"י בהר כה, מה). (וראה רמב"ן יבמות צח, א). [אבל משי"ב ברש"י וירא יט, לג. לו. כ, א] – אינו אלא ענין של „גנות“ – כמפורש ברש"י שם. וכ"ז מפשטות הכתובים שאין זה חטא מות. וראה ג"כ רמב"ן שם יט, לב.
(ג) ועיקר: החילוק הנ"ל (האם נתחדש במ"ת רק הציווי, או – גם המציאות (תורנית) והשייכות) אינו פשוט כ"כ עד שכן ה' למקרא יבינו מעצמו מבלי כל רמז ע"ז בפרש"י. (6) תולדות שם.

(* ואף שבע"ב ב' שם: אשת אחי האם מן האם נולפי מסקנת הגמרא גזרו על"י לא מצד אשת אחי האם מן האב. כ"א לפי „דכל שבקבה נדרה בוכר גזרו אשתו משום שני“ (וראה תוס' שם ד"ה לא), „דטעם גמור הוא ולא סימנא בעלמא“ וצנע"ק בלשון הרמב"ם הל' אישות פ"א ה"ו) ושם (כב, א) „שלישי שבבת אשתו“ (שהכונה היא גם לבת בת בתה (כברמב"ם שם. ואין לומר שלפי פרש"י שם ד"ה ושבתו. הכונה היא רק לבת בן בתה – כי אין טברא לחלק ביניהם) [רביעי שבחמותו] וברש"י שם: „אם אם חמותו“ (ולפי מ"ש בתוס' כא, ב. ד"ה אשת) גם אחות אם אמו) – מ"מ פשוט שכונת רש"י (בפ' תולדות) היא שאברהם שמר (לא רק אחריים מאיסורי השניות, כ"א) כל השניות. ומ"ש בפניס העהרה „לבד מאם אמו“ – הוא ע"פ הברייתא (כא, א). והרי מובן שעיקר השניות הם אלו שנמנו בהביריתא. כדמוכה מפשטות הלשון: מה הם שניות כו.

א. כיצד נשא יעקב אחיות?

כפי שכבר הוסבר פעמים רבות מתוך רש"י בפירושו על התורה את כל הקשיים המתעוררים בפשט הפסוקים, וכאשר אין לו תשובה לפי דרך הפשט על קושי מסויים, הוא אומר „איני יודע“¹ וכדומה. אם ישנן שאלות אשר רש"י אינו משיב עליהן, הרי זה משום שהוא סובר, שהתשובות עליהן כה פשוטות, עד אשר „בן חמש למקרא“ יבין אותן בעצמו. לפי זה אין מובן: בפרשתנו יש לכאורה תמיהה, שנידונה על ידי מפרשים רבים ובמספר ספרים. ובפירוש רש"י אין אנו מוצאים שום הסבר או הבהרה לכך:

מסופר בפרשתנו, שיעקב התחתן עם לאה ועם רחל, ולאחר מכן גם עם בלהה ועם זלפה, אשר כולן היו בנות לבן². ומתעורר הקושי: הרי האבות קיימו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, ורש"י מציין זאת במפורש לגבי יעקב³, אשר בו אנו עוסקים – וכיצד הותר לו לשאת ארבע אחיות, דבר שנאסר על ידי הלאו⁴, „ואשה אל אחותה לא תקח“?

אמנם, כאשר בן חמש למקרא לומד את פרשת ויצא, הוא עדיין אינו מכיר לאו זה, המופיע רק מאוחר יותר בתורה, אך גם בפרשות המאוחרות יותר אין רש"י מיישב קושי זה.

אמנם, בפירושים שונים מופיעות מספר תשובות לקושי זה, אך אין לומר שרש"י סובר שתשובות אלו הן כה פשוטות, עד כדי כך שאין צורך להזכירן, כי: (א) בפירושים הללו אנו מוצאים מספר חילוקי דעות וכדומה, שאינם פשוטים אפילו בדרך הגמרא... (ב) ועיקר: התירושים המופיעים בפירושים הנ"ל אינם מתקבלים לפי דרך הפשט, כפי שיוסבר להלן⁵.

- 1) תולדות כה, ה. וראה לעיל ע' 1 הערה 2, ובהנשמן בשוה"ג שם.
- 2) רש"י פרשתנו לא, ג.
- 3) וישלח לב, ה.
- 4) אחרי יח, יח.
- 5) לכאורה ה' אפשר לתקן, שד' האמהות היו אחיות

הענין שהזמן גרמא בדורנו זה ובזמננו זה – היא הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, כפי שדובר פעמים רבות לאחרונה, שעתה כבר סיימו את כל הענינים וצריך רק לקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש.

...על אחת כמה וכמה בדורנו זה ובזמננו זה – שלפי סימני חז"ל (במס' סנהדרין, במדרשים ובכ"מ) נמצאים כבר בזמן הגאולה ממש,

וכמדובר כמה פעמים לאחרונה, שלאחר הריבוי המופלג של מעשינו ועבודתנו במשך כל הדורות, ובפרט לאחר עבודתם של רבותינו נשיאינו...עד לעבודתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – כבר סיימו את כל הברורים.

כולל גם הברור של "עשו הוא אדום" – שהרי עשו כבר נתברר לגמרי, כפי שרואים זאת גם בזמן הזה (גלות אדום) בהנהגתן של אמות העולם המתייחסות ל"עשו הוא אדום", בדרך מלכות של חסד (והנהגה זו מתפשטת גם בעוד מדינות, כפי שראו ורואים בפרט לאחרונה) –

הרי מובן, שעתה נמצאים כבר במצב שהגוף הגשמי ואפילו גשמיות העולם כבר נתבררו ונדוכו לגמרי, והרי הם "כלי" מוכן לכל האורות והענינים רוחניים, כולל ובעיקר – אורו של משיח צדקנו, אור הגאולה האמיתית והשלימה,

...והדבר היחיד שחסר הוא – שיהודי ימקח את עיניו כדבעי, ויראה איך שהכל כבר מוכן לגאולה! יש כבר ה"שולחן ערוך", יש כבר הלכות ושור הבר ויין המשומר¹, ויושבים סביב לשולחן – "שולחן אביהם" (מלך מלכי המלכים הקב"ה), יחד עם משיח צדקנו (כפי שכתוב בספרים שבכל דור ודור ישנו א' מורע יהודה שהוא ראוי להיות משיח²), ובדורנו נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר; ולאחרי ארבעים שנה מאז הסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר יש כבר גם "לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"³;

כעת צריך רק להיות, שיפתחו את ה"לב לדעת", ויפקחו את ה"עינים לראות", ויפתחו את ה"אזנים לשמוע", ועד"ז לנצל את כל רמ"ח האברים ושס"ה הגידים הגשמיים – נוסף על לימוד התורה וקיום המצוות בכלל (רמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח אברים ושס"ה מצוות לא תעשה כנגד שס"ה גידים⁴) – ללימוד פנימיות התורה כפי שנתגלתה בתורת החסידות וקיום הוראות רבותינו נשיאינו, כולל – ללמוד בעיני גאולה, באופן שזה יפתח את הלב והעינים והאזנים – ושיבינו, יראו וירגישו בפשטות ממש, בגשמיות העולם, את הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש וללמוד תורתו של משיח (פנימיות התורה) באופן של ראי, שכל זה כבר ישנו מן המוכן, צריך רק לפקוח את העינים ואז יראו זאת!

...גם מנהג ישראל אשר הולך ומתפשט בדורנו זה ללמוד עיני גאולה ועיני משיח, כדי להתכונן ולהכין אחרים עוד יותר לגילוי של הגאולה האמיתית והשלימה כנ"ל.

תרי"ג מצוות רק בהיותם בארץ ישראל, ויעקב נשא שתי (ארבע) אחיות בהיותו בחרן. אך לפי רש"י אין לקבל תירוץ זה, שהרי, כאמור לעיל, רש"י אומר במפורש³ שאף בזמן שיעקב היה אצל לבן הרשע בחרן הוא שמר תרי"ג מצוות.

תשובה נוספת היא, שיעקב נשא על-פי ציווי ה', כדי להעמיד שנים-עשר שבטים⁷. אך גם תשובה זו אינה מתקבלת לפי דרך הפשט, ואינה מתאימה לדרכו של רש"י: אמנם, מובן בפשטות⁸, שכאשר יש הוראה מפורשת מהקדוש-ברוך-הוא, יש לקיימה אף כאשר היא נוגדת למצוה שנצטוו בה, אך הרי אין אנו מוצאים בשום מקום, שיעקב נצטווה על ידי הקדוש-ברוך-הוא לשאת את רחל, את בלהה או את זלפה⁹. אדרבה, מפשטם של הפסוקים מוכח, שיעקב נשא מאוחר יותר את רחל כתוצאה מכך שרצה לשאתה לפני כן, לפני שנשא את לאה לאשה. וכן לגבי נישואיו עם בלהה ועם זלפה, הרי נאמר שם¹⁰: "ותתן... לאשה" – לא מפני ציווי ה'.

ג. בנות לבן התגירו?

ישנו דיון בספרים, אם האבות, לפני מתן תורה, יצאו לחזו"טין מכלל בני נח. כלומר, אף

(7) פרשת דרכים דרך האתרים דרוש ראשון (ד"ה ובוה נבאר) בשם מהר"ש יפה. וראה גם גר"א ויגש מו, י"ד.
(8) שלכן לא הוזקק רש"י לפרש שום טעם על ששלה אברהם את ידו לשחוט את יצחק (וירא כב, י"ד) – אף שב"נ הוזהרו על ש"ד (נח ט, ה"ז) – מכיון שזה הי' עפ"י הדיבור.

(9) בפרש"י בפרשתנו (כט, לד): "שהאמהות נביאות היו ויודעות כו' וד' נשים ישא", אבל [נוסף על מה שדובר מאו, שא"ז מכריח גם יעקב ידע מזה (וממ"ש רש"י בפרשתנו (כט, יז): "שהיתה סבורה לעלות כו'"; (ל, כב): "שהיתה מצירה כו'"; מוכח שאפי' האמהות שידעו שד' נשים ישא לא ידעו זה מקודם, או שלא ידעו את מי ישא)] (א) ידיעה זו אינה הוראה וציווי. (ב) אינו מוכרח שידע מי יהיו נשיו. (ג) אדרבא – מפשטות הכתובים משמע שמקודם לא הי' כלל בדיעתו של יעקב לישא את לאה. וכן בנוגע לבלהה וזלפה, כדלהלן בפנים.

(10) פרשתנו ל, ד, שם, ט.

והשאר הן רק "שירי", וכלשון הגמרא שם (כא, ב), תנא ושירי, שלשון זה מוכיח – כמו שנתבאר מכבר – שזהו שיר ולא עניקו. ועד"ז: בכ"מ שהובא לשון זה צריך לפרש כן. ורק עפ"י מובן למה דוקא אלו דשירי לא הוזכרו בפירוש (שבדאי אינו דרך מקרה).

להקל, או רק להחמיר¹¹. לפי השיטה, שהם יצאו מכלל בני נח גם להקל, מתרצים את הקושי שהוזכר לעיל¹², שכיון שרחל ולאה, וכן בלהה וזלפה, התגירו לפני נישואיהן עם יעקב, הרי עקב הגיור אין הן נחשבות לאחיות, שהרי גר¹³ שנתגיייר כקטן שנולד דמי".

אך מובן, שלפי הפשט אין די בתירוץ זה:

(א) לפי פשט הפסוקים אין נרמז בשום מקום, שלפני מתן תורה חל על היהודים דין אחר מאשר על בני נח¹⁴, מלבד מה שמוזכר במפורש, שהם חייבים במצות מילה ועוד. קיום תרי"ג המצוות על ידי האבות¹⁵ הוא רק חומרה שהם קבלו על עצמם.

ויותר מכך: קבלה זו לא חייבה את זרעם אחריהם לשמור תרי"ג מצוות, כמוכח מ"ויקח עמרם את יוכבד דודתו"¹⁶.

וכיון שלא היתה הבחנה מיוחדת המפרידה את היהודים, כיהודים, מבני נח, אין מתאים לכאן כלל מושג של גיור¹⁶.

(11) ראה בארוכה פ"ד שם דרוש הנ"ל. בית האוצר את

א'.

(12) פ"ד שם בשם מהר"ש יפה. וראה גם גר"א ויגש שם.

(13) יבמות כב, א, ושי"נ.

(14) ואדרבה הפכו משמע מהנאמר לאברהם ואתה תבוא

אל אבותיך (לך טו, טו). ואין לומר שתרם התגיייר, שהרי מפורש שם בפרש"י: אבינו ננו" (שהוא מו' מצות ב"נ – ראה פרש"י ד, כו, יא, כא). עשה תשובה. ותו לא.

(15) ראה פרש"י בראשית (כו, ה, כג, ג, ב). וה ראה

ג"כ יט, ג.

(16) וארא ו, כ.

(16*) ואין סתירה לזה ממ"ש רש"י (לך יב, ה), אברם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים – כי [נוסף לזה שא"ז פשוטו ממש, שהרי לאח"כ כתב רש"י, ופשוטו של מקרא] כוונתו ב"מגירת"ו, ומגירת"ו היא לא שינוי המציאות שלהם – שלא נמצא זה קודם מ"ת. ולהעיר מהל' "ערב" (בא יב, לח) ופרש"י שם ובתשא (לב, ז) – כ"א למה "שהכניסן תחת כנפי השכינה", שגם זה נקרא בשם גירות (אבל לא לגירות ממש – כי קודם מ"ת לא הי' שייך – ע"פ דרך הפשט – ענין הגירות, כבפנים).

ועפ"י מובן מה שבתחלת פירושו [כשמפרש כללות הענין ד"אשר עשו"ן] כותב, "שהכניסן תחת כנפי השכינה" – ולא "שגייירן" (כבב"ר פ"ט, יד: "אלו הגרים שגייירו"), ורק לאח"כ כשמפרש בזה פריטים – "אברהם... את

האנשים, ושרה... את הנשים" – כותב, ומגירת"ו, ומגירת"ו, כי לאחרי שהדגיש כבר בכללות הענין, שהכניסן תחת כנפי השכינה, אינו צריך להדגיש עוד פעם בהפריטים, שאין כוונתו לגירות ממש.

(ולהעיר גם ממה שבתרגום אונקלוס [שהוא קרוב יותר

והזרתו בתשובה היא בשורה לאברהם. ועוד ועיקר, שאברהם „תבא אל אבותיך“.

(ד) איסור נשיאת אחות אשתו אינו מפני קירבה בלבד, כאיסורי עריות אחרים של קרובים, אלא הוא קשור להימנעות מקלקול היחס של האהבה הטבעית הקיימת בין אחיות²⁰: כיון שבין אחיות קיימת אהבה טבעית זו אל זו, אסור לשאת שתי אחיות ולגרום על ידי כך שהן תהיינה צרות ושונאות זו לזו²¹.

לפי זה יוצא בדרך הפשט, שאף אם לפני מ"ת היה קיים לגביהן הדין של „גר שנתגייר כקטן שגולד“ ביחס לאיסורי עריות אחרים, הרי היה צריך להיות בכך יוצא מן הכלל לגבי איסור נשיאת אחות אשתו, כי גם בין שתי אחיות שנתגיירו קיימת האהבה הטבעית²², ואסור לגרום לכך שהן תהיינה „זו צרה לזו“²³.

ד. אין לקיים הידור הפוגע בציווי מפורש

הסבר נוסף בענין זה הוא²⁴:

(20) וכמפורש בקרא (אחרי יח, יח) שהטעם דלא תקח הוא „לצרוי“. וראה רמב"ן, טור האריך וספרנו שם (ראה גם הינדן מצוה רז), שטעם זה האיסור הוא רק „בחייו“ (וראה לקמן ע' 188-9, שעפ"י דרך הפשט – כ"ה גם בכל העריות (לבד מאשת אחיו)).

(21) ואולי יש לומר, שטעם זה האיסור דאחות אשתו – בדרך הפשט (ולהעיר שלפי הרמ"ה (סנה"ג נח, א) כן הדין גם עפ"י דרך ההלכה למ"ד שעריות בב"ג ילפינן מ"איש איש" – הוא גם בב"ג.

(22) להעיר מפרש"י וישלח לב, ז. יב.

(23) אלא שעפ"י גם עתה בגרים – צ"ל האיסור דשתי אחיות ולא מצאתי זה בשו"מ לע"ע.

(24) גם יש לומר (וכן מוכרח, באם נאמר כנ"ל הערה 21), שמכיון שהטעם דאשה אל אחותה לא תקח הוא „לצרוי“ – בנדוד"ד (גבי לאה ורחל), מכיון שרחל מסרה הסימנים ללאה (רש"י פרשתנו כט, כה) וא"כ הרי בודאי שלא תהי' צרה לה* – ליכא האיסור דאחות אשתו (ע"ד הפשט).

(* ואין סתירה לזה מפרש"י וישלח (לה. כב), „אחות אמי היתה צרה לאמיו“ – כי הכונה שם הוא (א) למה שמתנו היתה נתונה תדיר באהל רחל (ובדוגמת, שפחת אחות אמי תהא צרה לאמיו) שהוא מצד שנתן יעקב את מיתנו באהל בלהה. וכמוכן מזה שני, „בלבל משכבו" רצה לפעול שלא תהא צרה כו" (ב) וגם בזה, הכונה ב"צרה" אינו שהיא מצירה לה ושונאה (כענין „לצרוי" – ראה מקומות שנסמנו

אף אם נרצה לומר שעצם הקבלה על עצמם לשמור תרי"ג מצוות נחשבה כגיוור, אין מתקבל על הדעת לומר שקבלה זו, שהיא במטרה של חומרה, תביא עמה בו בזמן את הדין של „גר שנתגייר כקטן שגולד“, אשר מהותו היא להקל. אמנם בפועל לא היתה קולא במקרה זה, כי בני נח מותרים בשתי אחיות, אך כיון שמהות הדין „גר שנתגייר כקטן שגולד“ היא קולא, קשה לומר שדין זה חל עליהם אפילו לגבי ענין שאין בו קולא¹⁷.

(ב) אין אנו מוצאים כלל בפירושו רש"י על התורה את הדין שגר שנתגייר, כקטן שגולד דמי¹⁷.

(ג) לפי פשט הפסוקים אין אנו מוצאים בשום מקום בתורה, שגר נחשב עקב גיוורו כקטן שגולד. ואדרבה: זהו ההיפך מן הנראה במוחש, שזוהי דרך הפשט. כפי שמוכן מכך שהקדוש-ברוך הוא אמר לאברהם אבינו¹⁸: „ואתה תבא אל אבותיך...“, שתרצה נחשב בתורה לאביו של אברהם אף לאחר שאברהם התגייר¹⁹,

לפשוטו של מקרא (משא"כ תיב"ע וירושלמי) מתרגם „די שעבידו לאורייתא“, ולא „די גיירו“, או „דגיירין“ כבתיב"ע וירושלמי).

(17) וכן מוכרח גם עפ"י דרך ההלכה – לפי פירוש רש"י [דבי' עסקנין] „שניות לעריות“ (תולדות שם) – שהרי „לא גזרו שניות בגרים“ (יבמות שם).

(17*) בש"ח לך יב, ה מפרש שמש"ש רש"י „כאילו עשאים“ הוא לפי שגר שנתגייר כקטן שגולד דמי. אבל [נוסף על שהוא היפך המוחש, ובמילא – היפך דרך הפשט כדלהלן בפנים] כוונת רש"י שם „מגייר“ ו„מגיירת“ היא רק שהכניסם תחת כנפי השכינה (כנ"ל הערה* 16) – והרי אפילו ע"פ דרך ההלכה, כשב"ג מקבל עליו ד' מצוות וכיו"ב (אבל לא שנתגייר) אינו כקטן שגולד.

ומה מוכרח שכוונת רש"י שם „כאילו עשאים“ הוא בעיקר בנוגע לאברהם ושרה, וכלשון רש"י „מעלה עליהם הכתוב כאילו עשאים“, אבל לא בנוגע ל„את הנפש אשר עשו“, כי אינם כקטן שגולד (אף ש"ל בדוחק שפירוש „עשו“ כאן הוא רק (כמו) תיקון (וכיו"ב) – ע"ד פרש"י בראשית א, ז). ועפ"י זומתק מה שרש"י מפרש את פירושו על „אשר עשו בחרן“, ואינו מעתיק „את הנפש“, ככסנה" צט, ב ובב"ר פל"ט, ד.

לך טו, טו. וראה לעיל הערה 14.

(18) אין להוכיח שאין באברהם הענין דגר שנתגייר כקטן כו' ממה שהזקק אברהם לומר לאבימלך „אך לא בת אמי“ (וירא כ, יב) – כי יש לומר שאבימלך לא ה' מתקבל אצלו אשר גר שנתגייר הוא כקטן שגולד. וכן אין להוכיח מפרש"י ס"פ נח, שלא כו' יאמרו לא קיים אברהם את כבוד אביו וכנ"ל בנוגע לאבימלך.

צו דער גאולה! מ'האָט שוין דעם „שולחן ערוך“, מ'האָט שוין דעם לוינתן ושור הבר ויין המשומר, און אידן זיצן שוין באַם טיש – „שולחן אביהם“ (מלך מלכי המלכים הקב"ה), צוזאַמען מיט משיח צדקנו (ווי עס שטייט אין ספרים: אַז בכל דור איז דאָ „א' מזרע יהודה שהוא ראוי להיות משיח“), ובדורנו נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר, און נאָך ארבעים שנה פון הסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט מען שוין אויך „לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע“;

איצטער דאַרף נאָר זיין, כאמור, אַז מ'זאָל אויפּעפענען דעם „לב לדעת“ און אויפּעפענען די „עינים לראות“ און אויפּעפענען די „אזנים לשמוע“, און עד"ז – אויסנוצן אַלע רמ"ח אברים און שס"ה גידים הגשמיים – נוסף אויף לימוד התורה וקיום המצוות בכלל (רמ"ח מ"ע כנגד רמ"ח אברים' ושס"ה מל"ת כנגד שס"ה גידים*) – אויף לימוד פנימיות התורה כפי שנתגלתה בתורת החסידות וקיום הוראות רבותינו נשיאנו, כולל – לערנען וועגן עניני גאולה, אין אַן אופן אַז דאָס זאָל אויפּעפענען דעם לב ועינים ואזנים – מ'זאָל פאַרשטיין, זען און הערן בפשטות ממש אין גשמיות העולם – די גאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש, און לערנען תורתו של משיח (פנימיות התורה) באופן של ראי', וואָס דאָס אַלץ איז שוין דאָ מן המוכן, מ'דאַרף נאָר אויפּעפענען די אויגן וועט מען עס זען!

... אויך דעם מנהג ישראל וואָס איז הולך ומתפשט בזמננו זה – צו לערנען עניני גאולה ועניני משיח, בכדי זיך און אַנדערע נאָכמער צוגרייטן צו דעם גילוי פון דער גאולה האמיתית והשלימה, כנ"ל.

(משיחות ש"פ ויצא, ט' כסלו תשנ"ב)

3) ראה ברכות לד, ב. כ"ב עה, א. ויק"ר פ"ג, ג. ועוד.

4) ברכות ג, סע"א.

5) פי' הברטנורא למגילת רות. וראה גם שו"ת חת"ס חו"מ (ח"ו) בסופו (סצ"ח).

וראה שד"ח פאת השדה מע' האל"ף כלל ע'. ועוד.

6) תבוא כט, ג.

7) מכות כג, סע"ב.

8) זח"א קע, ב.

הוספה

בשורת הגאולה

ג.

דעם ענין שהזמן גרמא בדורנו זה ובזמננו זה – די גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ווי גערעדט מערערע מאָל לאחרונה, אַז איצט האָט מען שוין פאַרענדיקט אַלע ענינים און מ'דאַרף נאָר מקבל זיין פני משיח צדקנו בפועל ממש.

. . . על אחת כמה וכמה בדורנו זה ובזמננו זה – וואָס לויט די סימנים אין חז"ל (אין מס' סנהדרין, אין מדרשים ובכ"מ) האַלט מען שוין באַ דער גאולה ממש,

וכמדובר כמ"פ לאחרונה, אַז נאָך דעם ריבוי מופלג פון מעשינו ועבודתינו במשך כל הדורות, ובפרט נאָך דער עבודה פון רבותינו נשיאינו . . . ביז די עבודה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – האָט מען שוין פאַרענדיקט אַלע בירורים,

כולל אויך – דעם בירור פון „עשו הוא אדום“ . . . איז עשו שוין אינגאַנצן נתברר געוואָרן, ווי מ'זעט עס אויך אין דער הנהגה בזמן הזה (בגלות אדום) פון די אוה"ע וואָס שטאַמען פון „עשו הוא אדום“, בדרך מלכות של חסד (און אַזוי ווערט נתפשט די הנהגה אין נאָך מדינות, ווי מ'האָט געזען און מ'זעט בפרט לאחרונה) –

איז דאָך פאַרשטאַנדיק, אַז איצטער האַלט מען שוין באַ דעם מצב אַז דער גוף הגשמי און אפילו גשמיות העולם איז שוין אינגאַנצן נתברר ונזדכך געוואָרן, און איז אַ „כלי" מוכן אויף אַלע אורות וענינים רוחניים, כולל ובעיקר – אורו של משיח צדקנו, אור הגאולה האמיתית והשלימה,

. . . און די איינציקע זאָך וואָס פעלט איז – אַז אַ איד זאָל אויפגעפנען זיינע אויגן כדבעי, וועט ער זען ווי אַלץ איז שוין גרייט

(1) וישלח לו, א.

(2) זח"ג לד, ב. הובא ונת' בלקוטי לוי"צ לזח"ג ע' ריט ואילך.

לקוטי

ויצא

שיחות

קבלת האבות על עצמם לשמור את כל התורה לפני שניתנה היתה, כאמור לעיל, חוזרה והוספה בצדקתם, והיא נחשבת לזכות מיוחדת, כנאמר²⁵: „עקב... משמרת...“ . לכן מובן, שכאשר קיום מצוה מסויימת שלא נצטוו עליה היווה סתירה למצוה שעליה הם כן נצטוו, הרי אז הם לא קיימו את המצוה שעליה לא נצטוו. כי ברור, שחומרה והידור אינם יכולים לדחות ציווי וחובה.

במלים אחרות: במקרה זה מחייב קיום התורה לא לפעול לפי ההידור והחומרה, כיון שהם סותרים את הציווי שהייבים בו.

זהו הטעם בפשטות²⁶ לכך שאברהם לא קיים את מצות מילה לפני שנצטווה עליה, למרות שיש בכך סתירה, לכאורה, לנאמר⁶ „וישמור משמרת...“²⁷:

על „ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש“²⁸ אומר רש"י, שב„דמכם“ הכוונה היא ל„שופך דם עצמו“, ולפי הפשט יוצא, שאסור לאדם לשפוך את דם עצמו, אף כאשר אין הדבר

25 תולדות כו, ה ובפרש"י שם.

26 בפנימיות הענינים – ראה תו"א ס"פ לך. וראה גם לעיל ע' 91 ובהגסנמן שם.

27 התירוך הידוע (ריב"א עה"ת ס"פ לך), שמכיון שקיים מצות מילה שייך רק פעם אחת, לכן לא מל א"ע עד שנצטווה על זה, כי „גדול מצווה ועושה כו" (קדושין לא, א. ור"ט) – אין לאומרו לפרש"י עה"ת כי (א) בפשטות הכתובים ובפירש"י לא נזכר זה גדול מצווה כו. (ואין לומר שזה דבר פשוט כ"כ שה"ב חמש למקרא) מבין זאת מעצמו – שהרי אפילו רב יוסף ה"י סבור מקודם אשר אינו מצווה ועושה גדול יותר (קדושין שם). (ב) לפי"ו נמצא, ש„וישמור משמרת גו" ה" במיעוט שנותניו – רק באותם השנים לאחר ששל עצמו ולא לפני“, שהרי סוכ"ס לא שמר מצוה זו ופשיטא שלא ה"י זה עק"ב שנה (נדרים לב, סע"א) (להביאר שבהשתייה – ראה להלן הערה 45).

28 נח ט, ה.

ברמב"ן שם, שפירוש „דמכם לנפשותיכם“ הוא הם שהוא לנפש ולא דם האברים שאין הנשמה תלויה בהם. אבל בפירש"י שם: א) (א) דם עצמו – סתם. ב) „לנפשותיכם – אף החונק עצמו“, ולא קאי א"דמכם“.

בהערה 20. ורק בשם החושאל (כי פשוט שיעקב לא גרם ששתי אחיות יהיו צרות זו לזו, גם ע"י נתינת מטותו תדיר באהל רחל – אף ש"ל שאין בזה איסור, כי האיסור ד,לעשות את זו צרה לזו" הוא דוקא „לא תקח“, והרי ע"י לקחתו אותו לא נעשו צרות, כבפנים בהערה).

גורם להיפך החיים²⁹, ואפילו לא למחלה (בדומה ל„דמו לא תאכלו“³⁰, הנאמר בפסוק הקודם לגבי דם בהמה, אשר שם מציין רש"י במפורש שהכוונה היא ל„דם מן החי“). ולכן לא מל אברהם את עצמו לפני שנצטווה, כי הדבר היה כרוך באיסור שפרכת דמים, שהיה מופר על ידי מילת עצמו, ובמיוחד כאשר הדבר גורם למחלה³¹, ועלול אף להביא לידי סכנה³², ואילו לאחר שנצטווה על המילה, הרי הציווי המפורש על כך דוחה את איסור שפרכת דמים^{32*}.

ה. יש תוקף להנהגות שבני נח קבלו על עצמם

בנוסף למצוות שעליהן נצטוו בני נח, יש מספר ענינים שכל בני נח קבלו על עצמם. כדברי רש"י³³: „שהאומות גדרו עצמן מן העריות על ידי המבול“, והכוונה בכך היא, שהם סייגו עצמם גם מאיסורי עריות אשר עליהם לא נצטוו.

בכך מובנים בפשטות דברי רש"י במקום אחר³⁴: „שלא יהא הדבר מפורסם לכל, ויאמרו לא קיים אברם את כבוד אביו“, למרות שעל

29 וכן מוכח ממ"ש רש"י „לנפשותיכם – אף החונק עצמו אעפ"י שלא יצא ממנו דם“. ובאם נאמר שהאיסור בשופך דם עצמו הוא דוקא כשכא עי"ז לידי מיתה – לא הוצרך הכתוב לומר „דמכם“, שהרי זה נכלל כבר ב„לנפשותיכם“. (ועפ"י מתורץ בפשטות קושיות הגו"א – נח שם).

יש לומר שהוכחת רש"י לפרש כן, הוא מזה גופא שפרט הכתוב „דמכם“.

30 שם ט, ד.

31 ראה רש"י ר"פ וירא: לבקר את החולה.

32 שלכן מחללין עליו את השבת (שבת קלד, ב).

ובתנחומא (לך טז): מילה סכנת נפש היא לפיכך כו'.

ועפ"י יש לתרץ ברמב"ם (הל' מילה סוף פ"א): א) שכותב (ומסיים) במיוחד במילה „שסכנת נפשות דוחה את הכל“, אף שכבר אמרה (בהל' יסוה"ת רפ"ה) „כל מצות האמורות בתורה... וחי בהם ולא שימות בהם“, וזהו גם בספק (יומא פה, ב) (ולהעיר מהל' שבת רפ"ב). ב) שאינו מסתפק בזה ומוסיף, ואפשר למול לאחר זמן וא"א להחזיר נפש א' מישראל לעולם“.

32* ומה שאמר יוסף למצרים שימולו (פרש"י מקץ מא, נה) – נתברר בלקו"ש ח"ע' 138 ואילך.

33 וישלח לו, ז.

34 ס"פ נח.

עצום⁴⁴. לכן מובן, שהחומרה של שמירת הלאו, ואשה אל אחותה לא תקח", אשר עליו עדיין לא נצטוו, אינה יכולה לדחות את איסור הרמיה⁴⁵.

ז. הידורים – לא על חשבון אחרים!

אחת ההוראות הנלמדות מכך בפשטות לכל יהודי היא: כאשר הוא חפץ להחמיר על עצמו ולהדר, עליו לוודא בראש ובראשונה שלא יהא זה על חשבון אחרים.

אדרבה: אנו מוצאים, שחיבתו של הקדוש-ברוך-הוא לאברהם אבינו – ידעתיך, מלשון חיבה⁴⁶ – היא בעיקר, למען אשר (על כך שהוא) יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט⁴⁶ – לאו דוקא על כך שהוא קיים את כל התורה כולה לפני שניתנה, אלא על כך שבני אברהם לדורותיהם יעשו צדקה זה עם זה, באופן של "משפט", כפי שמוסבר בתורת ההסידות⁴⁷, שיהודי צריך "לשפוט" את עצמו מה מגיע לו, והרי "ידע איניש בנפשי", ואת היתר עליו לתת לזולתו.

וכשם שהדבר בגשמיות, כך גם ברוחניות: כאשר יש יהודי שאינו קרוב ליהדות וצריך לתת לו צדקה ברוחניות, ללמדו ולהנחותו בדרך ליהדות וכדומה, אין ליהודי אחר, המסוגל לעשות זאת, שום הצדקה לשעון, שעדיף לו לנצל את זמנו לקידום עצמו בתורה ובעבודת ה', אלא עליו לשפוט את עצמו: במה הוא חשוב ונעלה יותר מזולתו, שהוא זקוק

כיבוד אב נצטוו לראשונה רק במרה³⁵. כי כיבוד אב היתה אחת ההנהגות הטובות שהם קבלו על עצמם³⁶.

יותר מכך: ענינים אלו אשר עליהם לא נצטוו, אלא "גדרו עצמן" וכדומה, קבלו לאחר מכן תוקף על פי דיני בני נח ועל פי התורה, והעוברים עליהם נענשו הן בידי שמים³⁷ והן בידי אדם³⁸.

מכך מובן בפשטות, שאם קיום מצוה מסוימת שהאבות קבלו על עצמם סותר להנהגה טובה שכל בני נח קבלו על עצמם, הרי אסור לאבות לקיים את החומרה והקבלה שלהם, כי הענינים שכולם קבלו על עצמם הם בעלי תוקף וחומרה יותר ממה שהאבות קבלו על עצמם.

ו. אינשיאת רחל – רמיה

אחת ההנהגות הטובות שקבלו על עצמם האומות היתה להימנע מרמיה זה את זה. כמוכה מטענת יעקב אל לבן, ולמה רמיתני³⁹, עד שאפילו לבן (הרמאי⁴⁰) היה מוכרח להצטדק בתירוץ ש"לא יעשה כן במקומינו..."⁴¹.

לפי זה מובן מדוע נשא יעקב את רחל⁴², למרות האיסור של "ואשה אל אחותה לא תקח", כי לפני כן הבטיח יעקב לשאת את רחל, ואף נתן לה סימנים⁴³, ואילו לא היה מקיים את הבטחתו, היתה זו רמיה, ובמיוחד כאשר כתוצאה מכך היה חשש שהיא תיפול בגורלו של עשו, דבר שהיה גורם לה לצער

44 ראה רש"י פרשתנו ל, כב.

45 ואין להקשות על מ"ש רש"י "ותרי"ג מצות שמרתי" וכן על מ"ש "וישמור משמרתו וגו'" (שהכוונה היא לכל המצוות), והרי סוכ"ס לא קיים (אברהם) מצות מילה וייעקב מצות איסור אחות אשתו – כי רש"י משנה ומדייק "ותרי"ג מצות שמרתי" (ולא "קיימתי" כבימא (כה, ב) קיים", או "עשיתי" כבקדושים (פב, א), "עשה", והיפך השמירה הוא דוקא כשעובר על ל"ת או מבטל מ"ע באיסור, ולא כשעובר מצד ציווי התורה, ואדרבה וזה שמירת המצוות. ובדוגמת עשה דוחה ל"ת, פקו"ג דוחה כו', ועוד – שמקיים ציווי התורה ע"י שאינו מקיים המצוה וכדלעיל בפנים.

46 וירא יח, יט ובפרש"י שם.

47 ראה תנ"א סג, ב. ד"ה נ"ח תרמ"ג סעיף ג, אשר ברא תרפי"ט (סה"מ קונט' ח"א) ס"ד. ובכ"מ.

להידורים למיניהם ברוחניות על חשבון מניעת ענינים נחוצים ביותר מיהודי אחר?

ח. מבצע תפלין – צדקה ברוחניות ובגשמיות

מסופר בפרשתנו על עבודתו של יעקב ב"מקלות", אשר היתה בדומה למצות תפלין⁴⁸, ולפיכך כאן המקום לעורר שוב על חיזוק, מבצע תפלין – להשתדל בכל הדרכים שעוד יהודי ועוד יהודי יניחו תפלין. ובמיוחד שבמצב הנוכחי אין זו רק צדקה ברוחניות, אלא אף צדקה בגשמיות, כי כל הוספה בהנחת תפלין מוסיפה ב"ויראו ממך"⁴⁹ וב"וטרף זרוע אף קדקוד"⁵⁰, שבזכות הנחת תפלין יפול פחד על כל שונאי ישראל, והיהודים ינצחו.

וזהו גם ההכנה לביאת משיח צדקנו, שלאחר ביאתו ועל ידו⁵¹ יבוא קץ הגלות,

48 זח"א קסב, א.

49 ברכות ו, א. וראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 271 ואילך.

50 ראה הל' קטנות להרא"ש, הל' תפלין סט"ז וז"ל: מפני קיום מצות תפלין (שמניחין על הורוע והקדקד) ותיקונן יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע אף קדקד (ראה לקו"ש ח"ט ע' 11 הערה 57, בחי"ט ס"פ מטות (הובא בשו"ע ג' סם)).

51 ראה רמב"ם (הל' מלכים ספ"א) ופ"ד ברור בזה וז"ל: יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות... יוכיף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמת ה'... עשה והצלחה ובהנהגה במקומו וקבץ נדחי ישראל כו' (וידוע אשר מדייק הרמב"ם גם בסדר דבריו. וראה ג"כ התחלת הפרק שם).

ואין שום פוסק חולק בזה. וידוע הכלל (ראה משל"מ הל' כלאים פ"ט, ה"א ובס' שנסמנו בשד"ח כללי הפוסקים ס"ז סק"א) שבמקום שנ"ב הרמב"ם לא השיגו עליו ה"ז הוכחה שמטכונים לדבריו. ובנדודי ה"ז הראב"ד, הכסף משנה (הב"י, מרן המחבר), הרדב"ז וכו'.

והרי פס"ד הלכה לנעשה הוא דוקא בספרי הפוסקים ולא

ואחר כך – כפי שאומר הרמב"ם בבירור ובפירוט –

תהיה אתחלתא דגאולה ואחר כך הגאולה האמיתית והשלמה, ואחר כך ודוקא על ידי משיח – קיבוץ גלויות, בקרוב ממש בעגלא דידן.

(משיחת ש"פ מקץ תשכ"ח)

במדרשי חול' ואפילו לא בסוגיות חמורות שבש"ס. ובודאי ובדאי שידע הרמב"ם מחול' בסנהדרין ובירושלמי ריש ברכות וכו'. ותמינה שימצא מי שהוא שיאמר שדוקא הוא הוא המבין מחול' בסנה' וכו' – והוא הוא החולק על פס"ד מפורש דהרמב"ם והראב"ד ומרן המחבר וכו'.

נוסף על הבלבול והטשטוש והחילוף והתמורה וכו' דגאולה של יחיד או של יחידים וקבוצות רבות מן המוציב והשבי' [אף דשם גאולה על" – רש"י ד"ה אתחלתא (מגילה י, ב)] – בגאולה מן הגלות, שמפני חטאינו גלינו כו' וע"י משיח צדקנו נגאל,

ונסף על הבלבול וכו' דאתחלתא דגאולה המדוברת בכ"מ בחול' שהם ע"ד ההתחלה שהייתה בריגע הראשון שלאחרי חורבן ביהמ"ק וכמפורש באיכ"ד (פ"א, נא) שגעתה פרתו פעם שני' אמר נולד מושיען וגואלן של ישראל, ומפרט שמו ועירו וכו' (וראה חדא"ג מהרש"א סנהדרין חג, ב).

אגדה שהובאה גם בנוגע להלכה למעשה, שהרי היא מהטעמים (ברכ"י או"ח סתקנ"ט וחזר לאברהם ח"א אות ט' (בשם הר"ח)) שאומרים (חזם במנחת יום החורבן (ט' באב) ומקדשין הלבנה במוצאי היום (פע"ח ומו"ח במקומו), ומי שלא קיים פו"ד ויש חשש שיתבטל השידוך – עושה הנישואין במוצאי ת"ב (שד"ח מע' ביהמ"צ בסופה), ולאחרי אתחלתא זו – התחיל מר הגלות ר"ל

– וע"ד מאמר הידוע דרבנו חזקן (הובא בפלה הרמון שמות ו, א), "שלפני נשמות הגבוהות כמו רשבי" לא נחרב הבית כלל" והרי ערק רשבי" והי' במערה י"ג שנה מפני גזירת רומי וכו' –

– באתחלתא דגאולה מן הגלות, גאולה שתשים קץ לגלות ושאיך אחר"י גלות וכו'.

וראה מגילה (יו, ב) בששית קולות בשביעית...

אתחלתא דגאולה ובפירש"י ע"ז בסנה' (צו, א).

והי"ד אשר תחזק האמונה והצפי' לגאולה האמיתית ע"י משיח צדקנו, אשר זה עצמו יקרב (ראה בארוכה שיחת אחש"פ תרצ"ט) וימדה את ביאתו.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח